

פעולתם של הציונים בא"י עד למלחמת העולם הראשונה

הסיבות לעלייה הראשונה (1881-1904)

- **סופות בנגב** - הזעזוע שיצרו הפרעות ברוסיה גרם ליציאה המונית של יהודים מרוסיה, אך רק חלק קטן הגיע לא"י.
- **התעוררות המשכילים היהודים** - אכזבת המשכילים מהרדיפות במזרח אירופה ומסקנתם כי לא ניתן למצוא פתרון ליהודים בגולה.
- התארגנות תנועת "חיבת ציון" ופעילותה ברוסיה וברומניה.
- **שמועות על רכישת קרקעות** - בתימן הופצו שמועות שיהודים עשירים עומדים לרכוש את א"י ולחלק אותה, וכי השלטונות התורכיים מתירים את העלייה.
- עלייה ממניעים לאומיים, כלומר להגיע על מנת לפתח את היישוב למען המדינה שתקום

הסיבות לעלייה השנייה (1904-1914)

- **הפוגרומים ברוסיה ובקייסיניב ב-1903** יצרו תחושת זעם אצל היהודים, מכיוון שידעו שהשלטון הרוסי תמך בטובחים ובפורעים וסייע להם. התארגנו קבוצות להגנה עצמית על היהודים. התארגנות הניעו את היהודים לעלות לא"י.
- **כשלון המהפיכה הסוציאליסטית ברוסיה** הביאה אכזבה עמוקה ליהודים ברוסיה, שכן המהפיכה היתה מביאה שיפור לחיי הפועל והענקת יסודות חוקתיים למשטר.
- **משבר אוגנדה** - החשש מההתפשרות והמעבר לשטח מחוץ לא"י (כמו אוגנדה) דחפה את הציונים, ובעיקר את "ציוני ציון", לבסס את הזיקה לא"י.
- מותו של הרצל - מותו של הרצל גרם לציונים לחשוש שפועלו יאבד, והם שאפו להמשיך את דרכו ופעולותיו למען מדינה עצמאית.
- **"קול קורא"** - יוסף ויתקין, מור בכפר תבור, פרסם קול קורא לצעירי רוסיה בו מתח ביקורת על המצב במושבות, וקרה להם להקריב קורבן למען הארץ.

צורות התיישבות חדשות

המושבה-

- צורת התיישבות חקלאית בעלייה הראשונה שהתבססה על **אדמה ומשק פרטי**.
- לכל מושבה היה תקנות שעל פי הם חיו האנשים והתנהלה המושבה
- אורח החיים היה מסורתי.
- נותר טיפוס יהודי חלוץ הקשור לאדמה.
- ניתן להבדיל בין 3 סוגי מושבות:
  1. הוקמו על ידי רוטשילד (ראשל"צ).
  2. הוקמו בעזרת חובבי ציון (באר טוביה).
  3. הוקמו באופן עצמאי (גדרה- מושב הביל"ויים).
- רוב התושבים היו חסרי ניסיון בעבודה חקלאית.
- המשק התבסס על ענף חקלאי אחד.
- הם העסיקו פועלים שכירים וגם ערבים.
- שנקלעו למצוקה פנו לברון רוטשילד.

חוות לאומיות- חווה חקלאית- כנרת, בן שמן, חולדה

- משקים גדולים שהוקמו על ידי קק"ל בעלייה השנייה.
- הוקמו על מנת ללמד את הפועלים עבודה חקלאית, להרגילם לתנאי הארץ ולתת להם סכום התחלתי מרווחי החווה על מנת שיוכלו לייסד משק חקלאי חדש.

הקבוצה-

- הוקמה בעלייה השנייה.
- התבססה על עקרונות שוויון ושיתוף חברתי.
- התיישבו על אדמת לאום- של העם היהודי ונקנתה בכספו.
- איסור על החזקת רכוש פרטי- הכל שייך לכולם, וכך אין מעמדות בחברה.
- העבודה היא עבודה עברית בלבד, ואסור עבודה שכרה.
- ההחלטות היו מתקבלות בהצבעה שלא כל חברי הקיבוץ באסיפה
- את העבודה במשק מחלקים, וגם בהוצאות ברווחים ובנטל.

היישוב העירוני העברי הראשון "אחוזת בית" שהפך לעיר תל אביב-

- מכיוון שהרבה מהעולים היו בורגנים ובאו מהערים הגדולות, אוכלוסיית הערים גדלה. הגידול באוכלוסיית הערים גרם ליצירת שכונות נפרדות מערבים, כמו אחוזת בית ביפו, שהפכה לעיר ת"א.
- הבתים הראשונים נבנו מכספי בנק אפ"ק (אנגלו פלסטינה קומפני).
- מוסדות ציוניים מרכזיים עברו לתל אביב

אישים וארגונים המסייכים לבנין הבית הלאומי

הברון רוטשילד-

- נצר למשפחת הבנקאים הצרפתית העשירה, הנודע בכינויו "הנדיב הידוע".
- העניק תמיכה מסיבית למפעל ההתיישבות בא"י.
- ראה בהתיישבות פתרון לאנטישמיות ולהתבוללות.
- בין פעולותיו: סיפק הגנה למושבות, שילום שוחד לשלטונות התורכים, תמיכה במוסדות כלכליים, רכישת קרקעות, הקמת מושבות, עזרה לאליעזר בן יהודה להוצאת המילון הראשון, **הקמת תשתיות**.
- לולא החליט לקחת לידיו את מפעל ההתיישבות, כל מאמצי "חיבת ציון" היו יורדים לטימיון, ושם התיישבות ציונית בא"י לא היתה מצליחה לקום.

המשרד הארץ ישראלי -

- בשנת 1908 הוקם המשרד הארץ ישראלי ביפו ע"י הקונגרס הציוני כדי לייצג את ההסתדרות הציונית בארץ.
- הקמת המשרד מסמלת את תחילת הקשר בין ההסתדרות הציונית לארץ, מכיוון שעד הקמתו עסקה ההסתדרות בנושאים שונים אך לא בהתיישבות בארץ.
- הקמתו ביטאה פשרה בין הציונות המדינית למעשית.

הקמת מסגרות פוליטיות, בטחוניות, חינוכיות ותרבותיות בא"י

מפלגות פועלים -

- בני העלייה השנייה שהגיעו מרוסיה עם דעות פוליטיות סוציאליסטיות מרוסיה, הקימו בארץ את מפלגות הפועלים הראשונות.
- המפלגה הייתה מסגרת שדאגה לפועלים בתחומי החינוך, הבריאות ועוד.
- המפלגה הקטינה את תחושת הבדידות של הפועלים והקלה את קליטתם בארץ
- בארץ פעלו שתי מפלגות: "פועלי ציון" ו"הפועל הצעיר" אשר עבדו ביחד לקידום מעמדם של הפועלים.

מסגרת ביטחונית - "השומר" -

עולי העלייה השנייה האמינו שכדי להיות עם נורמלי עליהם לשמור על רכושם לבד, ולא לסמוך על השומר הערבי.

- הם הקימו את ארגון "בר-גיורא" כדי להעביר את השמירה והעבודה מידי הערבים ליהודים, וכשגדל שינו את שמו ל"השומר".
- הקפידו על שמירה ועבודה עברית.
- זהו כוח מגן של היהודים לאחר 2000 שנה: מטרתם הייתה להראות שהיהודים יכולים להיות לוחמים אמיצים.

מסגרות חינוכיות -

בתקופת העלייה הראשונה נפתח המאבק ללימוד הילדים בשפה העברית, ובראשו אליעזר בן יהודה (לבן שלו קראו איתמר) עם הסתדרות המורים העבריים.

- כבר בשנים הראשונות נוסדו במושבות בתי ספר וגנים.
- מוסדות החינוך כללו מקצועות כמו ידיעת הארץ, תולדות העם היהודי ואף חינוך גופני.
- הוקם "ועד הלשון" שהפך במשך הזמן לאקדמיה ללשון.

מסגרות תרבותיות -

עם בואם של אנשי העלייה השנייה התרבות העברית קיבלה תנופה, הם שאפו להפוך את העברית לשפה המרכזית בארץ

- מפלגות הפועלים פרסמו כל אחת עיתון משלה בעברית שנשלח גם לגולה והיווה קשר חשוב בין המתרחש בארץ, למתרחש שם.
- סופרים כתבו ופרסמו בעברית (ש"י עגנון ויוסף חיים ברנר) ומשוררים כתבו שירים בעברית.